

ТУРИСТИЧКИ ПРОИЗВОД

у циљу реализације Пројекта “Креативност у успону»,
реф №: 2007СВ16ІРО006 – 2011 – 2 – 85, финансиран након другог позива у оквиру
ИПА Програма прекограничне сарадње Бугарска-Србија

Туристички производ, у складу са Законом о туризму Републике Бугарске је скуп туристичких услуга понуђених или представљених у једном или више туристичких објеката. Незванично, под појмом туристички производ подразумева се скуп артикала или услуга које су резултат рада туристичких и других предузећа и организација – са једне стране и са друге – природни, историјски и културни ресурси, који се користе. Да би се створио и почео да функционише један туристички производ, неопходно је да се осмисли, да се креира и појави на тржишту у довољној мери.

Креирање туристичког производа захтева, осим значајне припреме (истраживање тржишта, обезбеђење кадрова, технолошка опремљеност) тако и брзо појављивање у центар тржишта, заузимање и одржање освојених позиција. Туристички производ који се креира између две државе и конкретно, у пројекту „Креативност у успон”, између њихових области и региона, изискује осим пажљиве припреме и појављивања производа на тржишту, тако и стварне партнерске односе између држава и региона, укључујући партнерство и између организација-корисника, пословним организацијама/невладиним организацијама/локалне власти, које су у вези. То је сложен процес планирања, имплементације и партнерства, систем који ће генерисати одржив производ који ће помоћи развој туризма и након завршетка пројектних активности.

Финансиран у оквиру ИПА Програма прекограничне сарадње Бугарска-Србија 2007-2013. г, пројекат «Креативност у успону» ће створити могућност, како за развој тако и за примену одрживе и временски прилагођене практичне примене, уз могућност проширења и надоградње туристичког производа. Пројекат ће створити модел, на основу добрих међународних пракси и методологија, уз вредновање богатог културног наслеђа и савременог локалног стваралачког потенцијала, те ће тако допринети смањењу одлива мозгова, младих, у прекограничним регионима (као и у самим државама Бугарској и Србији), као и расту и развоју циљних група (поред младих људи и локалне власти и културне организације), које су повезане с туристичким атракцијама.

Четири специфична циља пројекта «Креативност у успону» (1. Јачање институционалних и културних структура за повећање привлачности региона кроз изградњу заједничког модела сарадње, фокусираног на стваралаштво и уметничке изразе као носиоце развоја и регионалне користи; 2. Унапређење економије прекограничних зона региона уз јачање људског потенцијала, посебно младих и студената, допринеће у развоју каријере креативних и младих стварала.; 3. Промоција традиционалне и савремене културе и стваралачке индустрије као средства за развој

Пројекат “ПРЕКОГРАНИЧНА КРЕАТИВНОСТ У УСПОНУ”

Број пројекта: 2007СВ16ІРО006 – 2011 – 2 – 85,
финансиран од стране ИПА Програма прекограничне
сарадње Бугарска - Србија, ССИ Број 2007СВ16ІРО006

прекограничног региона, како у погледу туристичке привлачности тако и одрживе економије. 4. Сензибилисаност институција на однос између уметничког израза и економског развоја региона, посебно у погледу запошљавања и предузетништва у креативном сектору и повезаним секторима, (као што је туризам) у потпуности ће допринети успешном развоју и имплементацији туристичког производа.

Истовремено, пројекат «Креативност у успону» је у складу са визијом и стратегијом ИПА програма прекограничне сарадње Бугарска-Србија 2007-2013. год. за јачање територијалног зближавања, конкурентност и одрживи развој, кроз стварање заједничког прекограничног модела за сарадњу, у циљу добијања користи од културних и стваралачких ресурса региона, сагласносно приоритетној оси 2 “Јачање капацитета за заједничко планирање, решавање проблема и развој кључних региона”, тачка 2.2 “Одрживи развој кроз ефикасно коришћење регионалних ресурса”. Реализација пројектних активности и припрема и реализација туристичког производа гарантују одрживост, која ће омогућити да се направи јединствен модел, који ће користити и друге организације, као и да се тражи надградња пројекта и у оквиру њега стварање туристичког производа у оквирима ИПА програма прекограничне сарадње Бугарска-Србија 2007-2013. год. Та надградња туристичког производа, након појављивања на тржишту и успешне реализације, најчешће је неопходна, јер тржиште није константна величина, као и сам производ и неопходно је да се константно унапређује и осавремењује.

Туристички производ овог пројекта ће носити назив «Креативност у успону» (у складу са називом пројекта). Тако ће са једне стране да се промовише одрживост пројекта и након његовог завршетка, а са друге стране ће се створити јединствен модел туристичког производа, јер ослањање на креативност као примарну тачку за јачање туристичке привлачности се ретко среће. Основни циљеви туристичког производа «Креативност у успону» ће поред дефинисања производа у региону Софија-Монтана-Ниш(Медијана)-Лесковац, понудити и стратегију за његов развој и тржишно позиционирање. Циљне групе производа су наведене у самом пројекту, али са реализацијом маркетиншких активности и позиционирањем производа, обухватиће се и друге заједнице: омладинске, локалне власти, образовне и културне институције, туристичке агенције и туристички оператери, локалне представници у области туризма, струковне организације у области туризма, државне институције.

Реализацијом туристичког производа «Креативност у успону» ће се повећати интересовање за туристичке ресурсе у региону Софија-Монтана-Ниш(Медијана)-Лесковац, од стране бугарских, српских и страних туриста са акцентом на нематеријалну културу, унапређење атрактивности самог региона, што ће се показати, кроз позитиван утицај на локалну економију, смањење незапослености, посебно међу младим људима и смањење одлива мозга преко границе (што је негативан тренд у Бугарској и Србији), постићи ће се равномернија расподела добити од туризма, повећаће се приходи од туризма у локалној економији, активније ће се промовисати Бугарска и Србија као интересантни и богати метаријални и нематеријални културни ресурси ових држава.

Расположиви ресурси четири општине у региону Софија-Монтана-Ниш (Медијана)-Лесковац представљају основу за успешну имплементацију туристичког

производа «Креативност у успону». Поменуте четири општине располажу и богатим културно историјским наслеђем, развијени су нематеријални ресурси, млади људи су активни, но неопходно је унапређење омладинског рада као битног елемента развоја туризма. Постојеће неравномерности општина (нпр. Софија је престоница, много већа са много више догађаја), нису недостаци, већ предност, која ће омогућити да се изаберу они догађаји који се могу комбиновати са догађајима у другим општинама, уз истовремено постизање јединства у различитости и увођење добре праксе у циљу добијања комплетног и завршеног туристичког производа «Креативност у успону». Распољиви ресурси општина у региону Софија-Монтана-Ниш(Медијана)-Лесковац су следећи:

Софија – престоница Републике Бугарске и највећи град по броју становника (1.249.665 становника према подацима од 31.1.2013 г.) као и према територији коју заузима. Административни, политички, економски и културни центар. Софија је проглашена престоницом Републике Бугарске 3.априла 1879. године од стране Уставотворне скупштине а на предлог Проф. Марина Дринова. Она носи име касноантичке катедрале «Света Софија», која је света мученица и која је мајка Вере, Наде и Љубави, те је празник четири светице – 17 септембар одређен као Дан Софије. Софија је град са највише храмова у Бугарској (укључујући и највећи на Балкану храм «Св. Александар Невски»), музеја, библиотека, галерија. Историја је буквално на сваком делу територије престонице и то захваљујући богатој прошлости. Од периода неолита, преко тракијске и римске Сердике, средњовековног бугарског Средца, османске и ослобођене Софије, у данашњој бугарској престоници непрекидно се откривају нови археолошки, историјски и културни налази и споменици. Истовремено у Софији се одвија богат културни живот, укључујући и активности младих људи, подржан од институција и организација, укључујући и престоничну библиотеку (партнер на пројекту), која ради са широким кругом младих људи-стваралаца – децом, ученицима, студентима. Туризам у Софији је изузетно развијен. Реализацијом туристичког производа «Креативност у успону» и активностима пројекта, пружиће се још један вид подршке кандидатури Софије за европску престоницу културе 2019. године.

Монтана – град који се простире у делу северозападне Бугарске, истовремено је и општина и центар области. Са 42.426 становника (према подацима Националне службе за статистику од 31.12.2013. године) Монтана је један од невеликих Бугарски регионалних градова. Богат културно историјским наслеђем, које потиче из периода оснивања града од стране римљана (Монтанезиум), словенског периода кутловице, ослобођени Фердинанд и социјалистички град Михајловград, данас Монтана има римску вилу, остатке римске и средњовековне бугарске тврђаве, историјски музеј са лапидаријумом. Културно лице града се допуњује позориштем, градском уметничком галеријом, библиотеком. Празник града је велики хришћански празник Свети Дух. Рад са младим људима је веома развијен, како од стране локалне власти тако и од стране невладиног сектора укључујући и водећег партнера - корисника пројекта «Креативност у успону» - Удружње «Омладински покрет за будућност».

Ниш – град у југоисточној Србији, административни центар Нишавског округа и простире се долином реке Нишава. Са 257.867 становника укључујући и градске општине настале 2014 г. од којих је Медијана највећа, Ниш је један од највећих српских

града. Он се налази на раскрсници путева и железничких пруга на Балканском полуострву. С обзиром на своје историјске корене, као и да је у прошлости био део средњовековне бугарске државе и Османског царства, Краљевине Србије и Југославије, Ниш располаже богатим културно историјским наслеђем. Родно место Цара Константина и центар императорске резиденције у Нишу су пронађени, као и остаци римске тврђаве Медијана, са њеним зидовима, вилом, мозаицима, водоводом, термама, житницом, сакралним објектима и некрополом. Као сведоци времена су и остаци ране средњовековне тврђаве, Ђеле Куле, подигнуте од стране османске власти а од глава српских устаника, ренесансна архитектура из XIX века, црква „Свете Тројице” – главни храм Нишке епархије, «Краљевски двор», «Бановина» и др. Ниш је град богат културним догађајима, које организују бројне институције и организације попут Народне библиотеке, Народног позоришта, галерија, Историјски архив и др. Празник града је 11 јануар – дан ослобођења Ниша од османске владавине.

Медијана – је једна од пет градских општина српског града Ниша. То је највећа градска општина са 88.010 становника (према подацима из пописа 2011. године) а територијално најмања. Истовремено Медијана је општина на чијој се територији налазе водећи културно-историјски објекти у Нишу – римска тврђава Медијана, Ђеле Кула, Саборна црква у Нишу, Народно позориште, Народни музеј и др. У општини се активно ради са младим људима и учешће у пројекту «креативност у расту» је само наставак те политике.

Лесковац - је град у југоисточној Србији, административни центар јабланичког округа. У општини има 144 насеља (3 градска и 141 село), где је у самом Лесковцу 68.449 становника (према подацима из 2002. године). Лесковац има богату историјску прошлост, као место, где се сада налази град, а које су насељавали припадници племена Дарданаца, налазило се и као део средњовековне бугарске државе, а први пут се спомиње као село у списима из времена српског краља Милутина и цара Душана (XIV в.). У време османске владавине град је центар нахије Дубочица, а са потписивањем Берлинског споразума 1878. године Лесковац улази у састав Краљевине Србије. 13 фабрика текстила из тог периода су му донеле име Српски Манчестер. Поред музеја текстилне индустрије а имајући у виду постојање у разним епохама и државама, Лесковац је познат и по археолошком објекту «Хисар», Царичином граду, ренесансним кућама, интересантним храмовима и црквама, народном музеју, споменицима и др. Град има разноврстан културни живот. а према речима становника – најбогатији у Србији – са мноштвом догађаја. Позната је «Роштиљијада» - празник лесковачке скаре који посети око 300.000 људи сваког августа, као фестивал са изузетно богатим културним програмом. Један од водећих симбола Лесковца је и саборна црква «Свете Тројице». Рад са младим људима, уважавајући и њихове стваралачке и културне потребе, се активно помаже од стране партнера на пројекту – Едукационог центра Лесковац..

Расположиви ресурси четири општине у региону Софија-Монтана-Ниш(Медијана)-Лесковац, партнера на пројекту: Удружење «Омладински покрет у будућност» (Монтана – Бугарска), Градска библиотека (Софија-Бугарска), Општина Медијана (Ниш, Србија) и Едукациони центар Лесковац (Лесковац, Србија) треба да буду усмерени ка промоцији и реализацији основних културних догађаја који ће бити логично повезани, а у циљу обезбеђења трајног места и положаја у омладинском

стваралаштву. Истовремено туристички производ «Креативност у успону» ће истаћи богато културно-историјско наслеђе у четири општине, те ће се на тај начин, комбиновањем материјалне и нематеријалне културе постићи боља туристичка понуда и остварити већа економска корист. Производ «Креативност у успону» ће бити први прекогранични производ између Бугарске и Србије, који ће бити заснован на тим принципима а самим тим његова комплементарност и надградња током времена ће га додатно обогатити и проширити.

Туристички производ „Креативност у успону” је посебан и стога што није изграђен као конкретна туристичка рута, није временски ограничен и отворен је за нове догађаје и дешавања, као целогодишња рута, у којој је акценат на културно стваралачким догађајима који ће са своје стране постати мост ка културно историјском и природном туризму. Комбиновање дешавања у различитим општинама, регионима и државама је принцип овог производа

Избор четири општине (четири партнера на пројекту) да се изгради основа заједничког туристичког производа подручја оправдава изузетна прилика за ове општине да узајамно допуњују ресурсе и тако створе јединствене, иновативне и разноврсне туристичких агенција користећи савремене технологије: социјалне мреже, специјализовани туристички портали, портали са садржајем креираним од самих корисника (блогови и Википедиа). Тако ће, без стварања посебних трошкова, производ доћи до најширег могућег круга заинтересованих особа. Такав прилаз ће неминовно активирати и младе људе који ће, на природан, људски начин повећати своје присуство у стваралачким догађајима, с обзиром да су млади људи највећи корисници савремених технологија.

Тако ће настати почетак заједничког виртуелног управљања маркетингом новоствореног туристичког региона и производа са најширим учешћем свих заинтересованих страна, укључујући и директне кориснике туристичких услуга. Ово ће обезбедити потпуност туристичког производа те ће стваралаштво младих бити у непрестаном порасту и напретку.

Туристички производ «Креативност у успону» ће се реализовати и приликом имплементације омладинских стваралачких дешавања (глумачких, музичких, плесних, уметничких, филмских и др) током годишњих културних догађаја, стално, али и константно и непрестано допуњујући туристичку руту у региону Софија-Монтана-Ниш(Медијана)-Лесковац.:

31 децембар, дочек Нове године, Софија на централном тргу «Кнез Александар I» у последњих десетак година са великим празничним концертном се испраћа стара и дочекује нова година.. Стваралаштво младих људи може да се прикаже кроз учешће у догађају (музика, плес) као и кроз изложбе на отвореном. У данима пред нову годину ученици могу да помогну приликом украшавања саме сцене и трга. Учешће младих у Србији у догађајима ће помоћи повећању интересовања, обогаћивањем самог догађаја активностима својственим српском менталитету, када се нова година спектакуларно обележава.

8. јануар, Ниш, Божићни концерт који организује локална Нишка православна епархија сам по себи је сјајна могућност за промоцију религиозног туризма заснованог на

православној вери бугарског и српског народа као и могућност да млади људи, верници из обе земље, покажу своје стваралачко виђење вере- кроз музику, речи и слике.

13. јануар, Ниш, парк «Св. Сава», Лесковац – дочек српске нове године (православна Нова година по старом календару) – је одлична прилика за младе да индивидуално или групно учествују у раскошним догађајима праћеним спектакуларним ватрометом.

14 фебруар, Монтана – Процесија-концерт поводом традиционалног празника Св. Трифуна. Могућност за учешће омладинских група из Србије, празник на коме се представља богатство фолклора у региону

14. фебруар, Лесковац – празнично обележавање празника Св. Трифун, туристима пружа прилику да изабере да ли ће у Србији или у Бугарској да прославе празник, као и могућност поређења, и то тако да једне године посете 14. фебруар у Монтани а следеће Лесковац. То поређење је посебно интересантно за туристе који долазе са запада, за које је 14. фебруар дан Св. Валентина и дан љубави.

Фебруар/Март, Софија – Национални конкурс поезије «У подножју Витоше» - млади људи из Србије могу да гостују и евентуално да се укључе, јер је једна од награда посебно намењена младим ствараоцима.

3. март, Софија - Званично обележавање годишњице Ослобођења Бугарске од османске владавине, национални празник у Републици Бугарској. Могућност укључивања младих људи у разним активностима поводом националног празника

Март/Април/Мај, Монтана – «Фарбана јаја, шарена» - традиционална Ускршња изложба

Март-Јун, Софија – Европски музички фестивал (за љубитеље класичне музике) и Међународни фестивал «Софија цез пик», догађај светског гласа.

Март, Лесковац – Традиционални фестивал гитаре, у коме учествују ученици основних и средњих школа из Србије и иностранства, као и познати гитаристи. Сјајна могућност за наступ младих људи и истинско «стваралаштво у успону» за њих јер могу да уче и могу да се сусретну са искуством виртуоза.

Март-Новембар, Софија – Галерија на отвореном, сјајна могућност за младе бугарске и српске ствараоце да прикажу своју уметност широкој публици као и многобројним туристима у Софији

Март, Софија – Међународни филмски фестивал «Софија филм фест» - један од најпрестижнијих светских филмских фестивала (према писању «Variety») – истинска шанса за љубитеље биоскопа и културе, могућност да млади људи уживају у великом биоскопу.

Март, Софија – Међународни конкурс «Млади виртуози» - љубитељи класике из целог света могу да уживају у могућностима младих талентованих учесника на конкурс.

Април, Ниш – Међународни сајам туризма и активног одмора – одлична могућност за размену искуства, добре праксе и промоцију сваралаштва младих људи.

Април, Софија – Фестивал савременог плеса и перформанса «Антистатик»

Мај, Софија, Монтана – Ноћ музеја, фестивал музеја, када сви музеји раде и преко ноћи, бесплатан улаз и традиционално се организује и културни програм.

24. мај, Софија/Монтана – Дан бугарске просвете и културе и словенске писмености, јединствена прилика да се страни туристи упознају са празничном парадом и догађајима током највећег бугарског духовног празника.

Мај, Монтана – Међународни конкурс за дечији цртеж «Бубањ бије, коло се вије».

Мај, Ниш – Међународна колонија уметничке фотографије «Сићево».

Мај, Монтана – Празник дувачких оркестара «Дико Илиев», једна од «визит карти» културних програма у Монтани – могућност да страни туристи уживају у богатој фолклорној традицији Бугарске.

Јун, Лесковац – «Друм Друм фест», јединствени балкански фестивал бубњева и ударалки. Фестивал има за циљ и подстицање младих људи, како кроз сусрете тако и кроз приказивање умећа.

Јун, Софија – Национални дечији конкурс за дечију причу «Испричаћу ти причу о Софији»- поред могућности укључивања страних учесника на конкурс, популаришу се и други делови земље, те ће тако дечије стваралаштво допринети развоју туризма

Јун, Лесковац – Балкански фестивал младих карикатуриста – традиционални догађај који се организује већ дуги низ година и који пружа могућност младим ствараоцима из балканских држава да се представе и тај догађај је део руте «Креативност у успону».

Јун, Монтана – Међународни фестивал фолклора - Монтана

Јун/Јул, Лесовац – Лесковачко лето – традиционални мултимедијални фестивал на отвореном, састављен из три дела – спортски догађаји, дечији наступи и уметничке изложбе

Јул, Софија – Позоришни фестивал монодраме «Софија Моно».

Јул, Лесковац – Међународни карневал, сусрет традиционалне и савремене карневалске уметности. Истовремено са карневалом се реализује и дечији карневал – маскенбал. Истинска атракција за младе и старе, радо посећена од стране туриста.

Јул, Софија – Фестивал на отвореном «Опера у парку», организатори Софијска опера и балет.

Јул, Ниш – Међународни фестивал фолклора

Јул-Август, општина Медијана, Ниш – «Медијана фест» - концерти и музика свих стилова – од опере, преко поп и рок до народне музике, као и пуно забаве за децу.

Август, Лесковац – Фестивал меса и роштиља «Роштиљијада», Организује се последње седмице августа и посети га скоро 300.000 гостију, претежно младих. Један од највећих туристичких догађаја у Србији и један од највећих фестивала тог типа у овом делу Европе. Прати га богат културни програм – концерти, модне ревије, карневали, конкурси... Истинска могућност за туристе да уживају у укусној храни и разноврсним културно уметничким дешавањима.

Август, Софија – фестивал «Софија дише» - догађај посвећен очувању животне средине, уз учешће великог броја младих људи.

Август, Ниш – «Нишвил цез фестивал» - организује су у Нишкој тврђави.

Септембар, Софија – Међународни фестивал – биенале уличног и луткарског позоришта – догађај нетакмичарског карактера, сјајна прилика за младе ствараоце, посебно од како се од 2010. године ослања на луткарску уметност која се приказује на отвореном простору (вртови, паркови, тргови).

17. септембар, Софија – Дан Софије. На дан празника бугарске престонице традиционално се организује подизање заставе уз свечану церемонију и додељују се награде за посебне резултате у области културе. Традиционално, тог дана, партнер на пројекту «Креативност у успону» - Градска библиотека организује изложбе и друге догађаје.

Октобар, Медијана, Ниш – «Медијана Балкан рок фестивал» - реализација музичког фестивала-конкурса за младе и неафирмисане бендове, Победник фестивала добија велику награду – студијски албум.

Октобар, Монтана – «Радичкови дани», посвећени стваралаштву највећег познаваоца северозападне Бугарске, Јордана Радичкова.

Октобар/Новембар, Ниш – «НИМУС» - фестивал класичне музике, са међународним угледом, организује се више од три деценије.

1. новембар, Монтана – Парада бакљи и концерт поводом дана народних вођа. Могућност за стане туристе да виде један од малобројних бугарских празника у коме се дешава парада бакљи.

Новембар, Софија – Међународни музички фестивал «Млади уметнички дарови». Од 1994. године наовамо пуно младих стваралаца у области класичне музике из целог света је постало познато захваљујући учешћу на овом фестивалу..

Новембар, Монтана – Празник староградских песама.

Новембар, Софија – Међународна филмска ревија «Киноманија» - светски филмски хитови, уз додатни део дечијег биоскопа.

Новембар/Децембар, Ниш – нишки сајам књига и графика

Децембар, Софија – Софијски међународни књижевни фестивал – место на коме се сусрећу ствараоци из целог света

Децембар, Монтана – Божићне активности – концерт мушког хора, радионица Божић Бате, догађаји у библиотеци.

Децембар, Софија – традиционални концерт, посвећен Рођењу Христовом.

Са имплементацијом и практичном применом концепта туристичког производа «Креативност у успону» биће постигнути следећи резултати:

- Смањење сезонског ограничења туристичке понуде и изградња сталне временске маршруте – од Нове године до Божића и Нове године
- Успостављање и учвршћивање бренд позиције региона на постојећим тржиштима и ширење на нова

Пројекат “ПРЕКОГРАНИЧНА КРЕАТИВНОСТ У УСПОНУ”

Број пројекта: 2007СВ16ІРО006 – 2011 – 2 – 85,
финансиран од стране ИПА Програма прекограничне
сарадње Бугарска - Србија, ССИ Број 2007СВ16ІРО006

- повећана информисаност крајњих корисника и туристичких агенција о ресурсима, потенцијалима и могућностима за развој туризма у региону Софија-Монтана-Ниш (Медијана)-Лесковац;
- Укључивање региона у «новооткривене» дестинације, превасходно за младе људе, као и ствараоце и љубитеље уметности;
- Повећање раста туризма у региону Софија-монтана-Ниш (Медијана)-Лесковац, према показатељима попут броја ноћења, заузетост, продужетак боравка. Посебан допринос туристичког производа «Креативност у успону» је повећање броја туриста ван активне сезоне;
- Повећање прихода од туризма не само специјализованих туристичких организација, већ и омладинских организација, културних институција и локалних власти;
- Повећање угледа региона Софија-Монтана-Ниш(Медијана)-Лесковац, као и Бугарске и Србије као дестинација, предлажући иновативни туристички производ «Креативност у успону»;
- Одрживост туристичког производа «Креативност у успону» и након престанка пројектних активности и финансирања од стране ИПА Програма прекограничне сарадње Бугарска-Србија 2007-2013. г.